

Коректурні таблиці як засіб стимулювання пізнавальної активності старших дошкільників

Коректурні таблиці – це інформаційно - ігрове поле з різною кількістю клітинок (від 9 до 25), заповнених предметними картинками (цифрами або буквами; цифрами і буквами; символами чи знаками, геометричними фігурами). Картинки добирають за змістом тематично. Тематична палітра коректурних таблиць може бути досить широкою. Вона майже не змінюється в різних вікових групах, розширюється лише змістове наповнення та урізноманітнюються зв'язки між елементами теми. Наприклад: тема «Осінь» для молодших дошкільників представлена коректурними таблицями з підтем: ознаки осені, осінній одяг, урожай. А для старших дошкільників тему «Осінь» розширено іще такими підтемами, як-от: осінні роботи, підготовка тварин до зими тощо.

Доцільно кожен клітинку коректурної таблиці пронумерувати і підписати друкованим шрифтом – це значно розширить розвивальні можливості використання таких таблиць: мимовільно малюнки запам'ятовуватимуть цифри і образ друкованого слова. Без особливих зусиль, завдяки регулярному використанню коректурних таблиць, діти привчаються запам'ятовувати, так би мовити, «зчитувати» зоровий образ надрукованого слова, зіставляти його з буквеним виразом, що у майбутньому забезпечить оптимальну техніку читання, яка базується на впізнаванні засвоєних раніше друкованих слів. Крім того, це дає змогу використовувати коректурні таблиці не лише для реалізації пізнавальних, інтелектуальних, мовно-мовленнєвих (фонетичних, лексичних, граматичних, мовленнєво-творчих) завдань, а й для вправляння дітей у математичних вміннях (порахувати, встановити послідовність, порівняти, визначити форму, дібрати предмет-замісник тощо), закріплення орієнтування в просторі («вперед», «між», «вище», «нижче», «за» тощо), розвитку уваги та спостережливості дошкільників. Можливо, це і пояснює саму назву «коректурна таблиця» - таблиця, яка дає змогу коригувати наше сприйняття об'єктів і явищ дійсності у новому ракурсі, під новим кутом зору, звертати увагу на їхні характерні особливості.

Коректурна таблиця є засобом розвитку творчості також у дорослих – батьків, вихователів і навіть педагогічних колективів, які щоразу можуть знаходити нові педагогічні смисли у її використанні: вигадувати нові завдання, встановлювати нові закономірності та зв'язки між елементами таблиці. Тож створюється своєрідна інформаційно-інтелектуальна гра – розгорнута в часі і не обмежена в плані її просторового використання.

Коректурні таблиці, як і будь які творчі ігри, можна використовувати в різних форматах життєдіяльності дітей – не лише у спільній партнерській діяльності з дорослими, а й під час спеціально організованої освітньої діяльності: - На початку заняття – як засіб активізації психічних процесів і включення дітей у навчально-

пізнавальну діяльність; - В основній частині заняття – для уточнення знань і розширення інформаційно- пізнавального кола уявлень дошкільників, унаочнення процесу встановлення причинно-наслідкових зв'язків між об'єктами та явищами дійсності тощо.

Поза межами організованого навчання коректурні таблиці можна застосовувати як своєрідну інтелектуальну гру, в якій діти змагатимуться поодиноці або командами на швидкість реакції, точність і широту сприйняття, багатший словник тощо. Головне, що забезпечує успіх їх використання, - живий інтерес дітей, радість відкриття, допитливість, мовленнєва ініціативність, задоволення від відчуття своєї інтелектуальної спроможності, які дорослий має підтримувати, ретельно оберігаючи в процесі роботи з коректурною таблицею її пізнавально-ігровий статус. Будь-який примус, тиск, різкість, формалізм з боку дорослого можуть згасити емоційний відгук дітей на інтелектуальну гру й істотно знизити її результативність.

Кількість учасників такої інтелектуальної гри не обмежується. Організувати гру можна як з однією дитиною, так із групою дітей: у будь-якому разі кожна дитина виконує завдання індивідуально. А організація групових ігор сприяє розвитку товариських партнерських стосунків між дітьми.

Рекомендації щодо виготовлення коректурних таблиць. Коректурні таблиці матимуть розвивальний ефект, якщо дотримуватися певних правил при їх виготовленні та використанні. Незалежно від формату таблиці (індивідуальні, групові) картинки обов'язково мають бути предметними, щоб забезпечити ясність і чіткість сприйняття: слухового (завдання чи запитання дорослого) і зорового (пошуку й знаходження відповіді на запитання чи розв'язання завдання в таблиці). Так у таблиці «Йдемо до школи» зображення олівця в руці може зробити запитання до картинки некоректним. Наприклад, на запитання «Яке письмове приладдя використовують учні?» очікувана відповідь – «Олівець». Але дитина бачить іще і зображення руки, що заважає сприйняттю олівця як окремого предмета. Тож правильно використовувати чітке ізольоване зображення олівця. Картинки мають бути достатньо великими, реальними, щоб дитина могла їх легко впізнати, бажано однотипними (малюнки, фотографії, схематичні зображення тощо) для полегшення їх сприйняття дітьми і дотримання естетичних вимог.

Можливий варіант виготовлення коректурних таблиць з контурними зображеннями, що дає змогу використовувати завдання і на розфарбовування. Кількість картинок у коректурній таблиці для використання у молодшій групі має становити від 9 до 12, максимально - 16 картинок; у старшій – 20-25 картинок. Що менші діти, то більш очевидними мають бути зв'язки між предметами як тематичним угрупованням. Картинки слід добирати, не просто групуючи зображення предметів за видовою ознакою, а так, щоб стимулювати розумову діяльність дітей, активізувати психічні процеси: сприйняття, увагу, уяву, пам'ять, мовлення, мислительні операції тощо. Наприклад, до коректурної таблиці «Квіти» потрібно дібрати не лише картинку із зображенням ромашки, тюльпана, куль-баби і

ще 13 різних квітів, до того ж такі, щоб під час роботи з цією таблицею можна було охопити різноманітні і різнорівневі зв'язки квітів як угруповання з іншими елементами буття.

Тому при доборі картинок для цієї тематичної таблиці варто враховувати такі аспекти: - умови та місце зростання квітів; - час цвітіння; - способи використання; - сезонно, святкова «приналежність», якщо така є; - однорічні чи багаторічні квіти; - декоративні квіти чи дикорослі; - які комахи, птахи запилюють квіти та використовують їх для своїх потреб; - люди яких професій доглядають за цими квітами; - можливість класифікувати квіти за різними ознаками (колір, форма, розмір, аромат) тощо.

Тож під час застосування коректурної таблиці «Квіти» ми маємо змогу не лише закріпити й розширити уявлення про квіти, речі, дії та явища, пов'язані з ними, а й забезпечити формування системного бачення квітки як елемента природного й людського світу в різноманітних її взаємозв'язках.

Рекомендації щодо роботи з коректурними таблицями Існують декілька варіантів роботи з таблицями: - дорослий оголошує запитання або завдання, діти виконують його, пояснюють свої дії; дорослий може прокоментувати відповідь, судження (надати додаткову інформацію, оцінити виконання, уточнити деякі факти тощо). Основне завдання - завдяки уважному слуховому сприйняттю і зосередженому розгляданню таблиці знайти правильну відповідь і назвати правильне слово (слова); - запитання чи завдання представлені на картках за допомогою символічних знаків, які діти мають самостійно «прочитати». Дати відповідь на запитання чи виконати завдання діти мають, використовуючи спеціальні фішки (геометричні фігури, дрібні предмети, якими діти накривають картинки – відповіді), а потім прокоментувати результат виконання завдання.

Суть розумових дій полягає в тому, щоб не лише знайти в таблиці правильну відповідь, а й виконати додаткові завдання – накрити, розфарбувати, порохувати, зіставити зі схемою, моделлю, символом тощо; - діти працюють з розлінованою, але не заповненою коректурною таблицею – рамкою і набором предметних картинок-карток, заповнюючи клітинки згідно з усними завданнями дорослого або символічними вказівками на форму (колір, букву, число, величину тощо). Такі завдання розвивають здатність орієнтуватися в таблиці, вправляють у розумінні й правильному вживанні прийменників («між», «за», «перед», «під» тощо), просторових прислівників («вище», «ниже», «справа», «зліва») і прикметників (червоний, круглий, великий тощо).

Запитання і завдання (вправи) для коректурних таблиць, передбачають не єдину, а множину, багатоваріантну відповідь, що спонукає дітей до активного сприйняття зображень, неординарного розв'язання завдання, заохочує їх до участі в інформаційній грі за змістом таблиці. Наприклад: до таблиці «Йдемо до школи» можна запропонувати дітям з 20 картинок обрати та назвати: - предмети, які складають у пенал; - предмети, назви яких починаються з певного звуку; мають

певну кількість складів; - предмети, що довші за якийсь предмет; - предмети, які потрібні на уроці малювання; - предмети, яким не місце на уроці читання тощо. Щоб не втомити дітей потоком запитань, дорослий може сформулювати окремі з них у вигляді завдань: - серед кількох предметів знайти зайвий; - продовжити речення, що починається з певного слова з таблиці; - назвати одним словом низку предметів, зображених у таблиці; - визначити «сусідів» вказаної картинки; - встановити закономірну послідовність за певною ознакою (скажімо, вказати найважчий предмет із трьох названих); - скласти історію за названими картинками тощо. Є й інші вимоги щодо організації пізнавальної гри на основі таблиці. Йдеться передусім про характер, спрямованість запитань, завдань, вправ, ігор, які педагог може запропонувати дітям.

Для посилення розвивального ефекту треба добирати запитання, які спонукають дитину не лише констатувати очевидний факт («Покажи, де зайчик», «Знайди, які предмети мають круглу форму», «Скільки птахів на картині?» тощо), а відшукувати правильну відповідь, аналітично «перебираючи» очима численні варіанти. Так, під час роботи над коректурними таблицями «У світі казок» діти знаходять відповіді на такі запитання: - Які речі ми можемо побачити лише в казках? - Які звичайні речі у казках перетворюються на чарівні? - Які з цих героїв добрі (злі)? - На що або на кого можуть перетворитися казкові речі чи герої? Виконують такі завдання: - Назвати казково героя, який «оселився» - о Між Буратіно і Мийдодіром; о Над Попелюшкою; о Праворуч від Колобка.

Виконання завдань такого типу потребує від дітей не стільки розмірковувань, скільки швидкості реакції, уважності. Проявлена під час виконання завдання кмітливість приносить надзвичайне інтелектуальне задоволення і в командному, і в індивідуальному «заліку».

Використання коректурних таблиць на заняттях Як зазначено вище, коректурні таблиці можуть бути ефективним засобом «включення» дітей у заняття, тобто педагоги можуть використовувати їх на початку заняття як демонстраційний засіб. Це дає змогу не лише активізувати пізнавальні процеси, а й наблизити дітей до тематичного кола питань, над яким працює група. Так, у процесі проживання теми «Мандрівники» доречно використати коректурну таблицю «Транспорт», яка може стати опорою при закріпленні й уточненні знань дітей, при моделюванні проблемної ситуації або виконанні мовленнєво-творчого завдання.

Під час проведення основної частини заняття, об'єднавши дітей у невеличкі підгрупи, можна запропонувати їм менші за розміром таблиці. До того ж завдання, якщо воно єдине для всіх, діти можуть розв'язувати командно. У цьому випадку команди змагатимуться, хто краще виконає завдання. Можна також, щоб кожна команда одержала різні за змістом завдання. При цьому пояснення представників кожної команди щодо одержаного завдання та його виконання є саме по собі цінним способом удосконалення зв'язного мовлення дошкільників. Ігри на основі коректурних таблиць цікаві і різноманітні.